

Valentin Pozaić

PACIJENT KAO OSOBA

In memoriam: Paul Ramsey

Našem će se čitatelju, bez dvojbe, nametnuti pitanje: Tko je, nama nepoznati, Paul Ramsey i zašto ga ovdje spominjati? U svijetu bioetike, medicinske etike, etike života i umiranja, bolesti i trpljenja ime Paul Ramsey stoji kao nezaobilazni medaš i svjetonik. Nadahnuće za mnoge. Sretno sklopljeni aksiom »pacijent je osoba«, ušao je u bioetiku upravo njegovim spisima i postao sveprisutno mjerilo i načelo: pacijent je osoba, s pripadnim pravima i dužnostima. U suvremenoj, počesto besprimjerno tehniziranoj i pomahnitaloj medicini to je nimalo suvišan podsjetnik za savjesti pojedinaca pacijenata i njihove rodbine, liječnika i zdravstvene službe, društvene i političke zajednice.

Dvadesetdevetoga veljače godine 1988. preminuli Paul Ramsey zamjetljivo se pojavio na području etike i morala knjigom *Basic Christian Ethics* (1950). Već je tada bio zapažen kao »najplodniji, nakontroverzniji i najvažniji američki autor« (J. M. Gustafson). Doista, bio je mislilac koji nije uzmicao pred izazovima. Naprotiv, pokretao ih je. Prema vjerskoj pripadnosti vjeran metodist, a prema službi profesor kršćanske etike na sveučilištu Princenton, USA.

Svoja razmišljanja temelji na podacima objave i snazi svjetla oštire svoga uma, uporno slijedeći logičku dosljednost. U šezdesetim godinama ovoga stoljeća više se posvećuje bioetičkim pitanjima. U to doba etike situacije i proporcionalizma ostaje nepokolebiv u svom uvjerenju da postoje čini koje ljudsko biće ne smije nikada počinuti — ako želi sačuvati svoje ljudsko dostojanstvo. U te čine ubraja nepovredivost nevina čovjeka, nerodena djeteta — pa i kad je zdravstveno prikraćeno. U raspravama o pobačaju znao bi ukoriti i nekog katoličkog teologa — zbog njegove nedosljednosti. »Njegove opomene ohrabrile su mene i druge da budemo vjerniji i promišljeniji katolici« (J. Langan). U povjerljivijim razgovorima govorilo se o njegovom prelasku u Katoličku crkvu. Nije se ljutio kad mu je s katoličke strane rečeno da je *kripto-katolik* (R. A. McCormick).

Čovjek izvanredno osjetljiva duha i birana stila, znao bi nemilosrdno reagirati na zastranjenja. Iako sâm pobornik ljudskog dostojanstva u umiranju, vidjevši da se ta misao želi zlorabiti kao zastor za eutanaziju, usprotivio se napisom: *The Indignity of the Death with Dignity*.

Pozivao je kolege po struci, te one iz biologije i medicine, kao i javnost, da razmisle o novim tehničkim dostignućima i mogućnostima njihove primjene. Tu smo izloženi opasnosti koja se već ponegdje i ostvaruje: da s ljudske razine sidemo u tehnološki barbarizam (usp. knjige: *Fabricated Man. The Ethics of Genetic Control*, 1970; *Ethics at the Edges of Life*, 1978). Prema kolegama, i onima različita mišljenja, bio je uvijek prijateljski kritičan. Nije se dao zavesti »pomodnim kompromisima« (D. Callahan). Polazeći od tih načela, svoju je lucidnost i marljivost ugradio u nastanak dviju značajnih ustanova na području bioetike: *The Hasting Center* u New Yorku i *The Kenedy Institute of Ethics* u Washingtonu DC. Na istom je području djelovao i kao član uredništva časopisa američkih katoličkih liječnika *The Linacre Quaterly*. Njegovo djelo *The Patient as Person* (1970) postalo je »temeljni tekst za mnoge godine« u bioetici (W. T. Reich). U *The Encyclopedia of Bioethics* (1978) to je najčešće navodeno djelo. Prema vlastitom priznanju, pišući to djelo vodio se ovim načelom: »U analizi medicinske etike neće mi biti neugodno upotrebljavati kao interpretativni princip biblijsku normu *vjernost savezu* sa značenjem što ga daje *pravednosti* između čovjeka i čovjeka« (str. XII). Iz knjige zrači klasično načelo: *Non salus sed voluntas aegroti suprema lex* = Ne spas (tj. zdravlje), nego volja bolesnika vrhovni je zakon. Jer, i pacijent je u prvom redu čovjek, osoba. Ne bolest, nego čovjek predmet je sve naše i liječničke brige. Odluku pacijenta treba da doznamo i poštujemo, a ne da bez njega o njemu odlučujemo.

Kao teolog-div, a još veći kao čovjek, Paul Ramsey nam ostavlja dvostruku poruku: etička su pitanja suviše važna a da bismo pred njima mogli ostati ravnodušni. U traženju odgovora na čovjekova pitanja traži se bezuvjetna vjernost istini — kako je spoznajemo u svjetlu razuma i objave.